

*Метіль А. С.,**кандидат юридичних наук,**старший викладач кафедри української і всесвітньої історії та культури
Ізмаїльського державного гуманітарного університету*

РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ ОСВІТИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ПРОЯВІВ ПЛАГІАТУ ТА КОРУПЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню проблеми академічної доброчесності. В роботі надано характеристику поняттю академічна доброчесність. Визначено її складові елементи такі, як: плагіат та корупція. Надано загальну характеристику кожному елементу даного явища. Розглянуто такі різновиди плагіату, як: самоплагіат, фальсифікація, а також списування. Надано характеристику поняття репозитарій. Визначено наявні міри покарання за здійснення злочину у сфері академічної доброчесності вищої освіти. Зазначено основні нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері академічної доброчесності, та як окреме джерело регулювання відносин у сфері академічної доброчесності виокремлено «Кодекс академічної доброчесності», що слугує регулятором відносин у вищих навчальних закладах, в індивідуальному порядку. Окрім можливих джерел також зазначено та рекомендовано заходи, що спрямовані на запобігання розповсюдження та ліквідацію проблем, пов'язаних з академічною доброчесністю, а саме: проблеми з корупцією, а також проблеми із плагіатом у вищих навчальних закладах. Зазначено, що процес реформування освіти є неможливим без втручання в нього представників державних органів, а також адміністрації вищих навчальних закладів, викладачів та студентів. Шляхом практичного аналізу даної проблеми визначено, що для досягнення вагомого прогресу у питанні академічної доброчесності необхідні вагомі матеріальні внески в розвиток вищих закладів освіти, задля оснащення їх всім необхідним і задля забезпечення належних умов для праці та навчання. Особливого наголосу в роботі набули міри покарання за окремі прояви порушень умов академічної доброчесності, а саме: за корупцію, в усіх, зазначених законом проявах, хабарництво, різних різновидах плагіату.

Ключові слова: академічна доброчесність, плагіат, самоплагіат, списування, фальсифікація, репозитарій, хабар, корупція, Кодекс академічної доброчесності.

Постановка проблеми. Визначальним показником розвитку будь-якої держави є високий рівень освіти громадян. Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями та культурою [2].

Право на освіту надається людині відповідно до частин 1 та 2 статті 53 Конституції України: «Кожен має право на освіту. Повна загальна та середня освіта є обов'язковою» [1]. Однак, відповідно до частин 1 та 2 статті 4 Закону «Про вищу освіту»: «Кожен має право на вищу освіту. Громадяни України мають право безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних закладах вищої освіти на конкурсній основі відповідно до стандартів вищої освіти, якщо певний ступінь вищої освіти

громадянин здобуває вперше за кошти державного або місцевого бюджету» [3]. Однак, хоча держава і гарантує право на освіту, в Україні її стан є занедбаним, тому задля її подальшого розвитку та відповідності міжнародним стандартам система освіти потребує реформування.

Для початку слід розглянути основні теоретичні питання.

Освіта – це пізнавальна діяльність людей, що спрямована на отримання або набуття знань, умінь та навичок, а також, їх вдосконалення, для забезпечення необхідних для нормального існування власних потреб.

Реформа – це перетворення або зміна певної сторони суспільного життя, що не знищує основ наявної соціальної структури. Інакше кажучи, синонімом поняття реформа слід вважати тотожний термін нововведення.

Реформа в освіті – це кардинальні зміни в освітньому процесі, що спрямовані на підвищення якості рівня знань, розробку нових методик викладання та впровадження нових інноваційних технологій в сучасному освітньому просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікація. Дослідженням питання реформування вищої освіти займалися такі вчені та науковці, як: Чумак О.В., Нагорна І.В., Бринюк О.В., Ставицький А.В., Боковець О.І. та ін.

Актуальність роботи зумовлена тим, що рівень нинішньої української освіти не відповідає сучасним стандартам, саме для цього і відбувається її реформування, що має на меті підвищення якості рівня освіти. Даною реформою планується впровадити нові стандарти освіти, покращити матеріально-технічну базу навчальних закладів, залучити до роботи кваліфікованих спеціалістів, тощо.

Завдання:

- забезпечення громадянам конституційних прав на якісну та доступну вищу освіту;
- створення належного зв'язку між системою вищої освіти та ринком праці;
- інтеграція вищої освіти України у світовий освітньо-науковий простір;
- трансформація університетів у центри незалежної думки, що здатні надати персонал та певні ідеї для прискореної модернізації країни.

Сутністю реформування є створення умов для рівного доступу осіб до вищої освіти відповідно до вимог Конституції України [6]. Проте, основні засади даної реформи також дублюються та закладені у новому Законі України «Про вищу освіту». До основних принципів Закону можна віднести такі:

- автономія закладів вищої освіти;
- доступність вищої освіти;
- сприяння розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможних, висококваліфікованих фахівців;

– самореалізація особистості, забезпечення потреб суспільства та ринку праці;

– міжнародна інтеграція в основоположних засадах.

Метою статті є дослідження та аналіз поняття «академічна доброчесність» та її складові елементи, до яких можна віднести: реформи щодо недопущення проявів корупції та запобігання плагіату у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Процес забезпечення академічної доброчесності передбачено статтею 42 Закону України «Про освіту». Центральним завданням на цій слід вважати визначення ефективних ініціатив, що здатні сприяти академічній доброчесності, та загалом здатні знизити академічну нечесність у вищій освіті. Одним із найрозповсюдженіших проявів академічної недоброчесності слід вважати корупцію та хабарництво.

До форм корупції у сфері вищої освіти можна віднести такі:

– нелегальні оплати під час вступу;

– хабарництво під час оцінки якості знань та поселенні до гуртожитків;

– плагіат, неналежне рецензування наукових робіт;

– маніпулювання даними під час працевлаштування випускників;

– невинноване отримання дипломів за неналежної організації дистанційного навчання [4].

За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

– відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;

– позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання;

– відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;

– позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

– повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

– повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

– відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);

– позбавлення академічної стипендії;

– позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання [2].

Відповідно до Кримінального кодексу України, пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369) вважається злочином, за який передбачена кримінальна відповідальність. Проте, за вчинення корупційних порушень, або правопорушень пов'язаних із корупцією, згідно зі ст. 65 Закону України «Про запобігання корупції» особи притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності.

Пропозиція чи обіцянка службовій особі надати їй або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди

карається штрафом від п'ятисот до семисот п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

Діяння, вчинені повторно, – караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років зі штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян, з конфіскацією майна або без такої.

Якщо неправомірна вигода надавалася службовій особі, яка займає відповідальне становище, або вчинені за попередньою змовою групою осіб, – караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років з конфіскацією майна або без такої [7].

Неоподаткованим мінімумом слід називати найменшу суму доходів людини, що не може обкладатися податками. На 2019 рік сума неоподаткованого мінімуму складає 17 гривень.

Обмеження волі – це утримання особи у кримінально-виконавчих установах відкритого типу (виправних центрах) без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці.

Позбавлення волі – це вид кримінального покарання, що полягає в ізоляції засудженого від суспільства та у поміщенні його до кримінально-виконавчої установи.

Задля усунення корупційних проявів в закладах вищої освіти слід здійснювати низку заходів, щодо забезпечення академічної доброчесності.

Напрями реформування щодо запобігання корупції у вищих навчальних закладах вбачаються у такому:

– організації дієвого внутрішнього та зовнішнього контролю та перевірки результатів навчання студентів;

– забезпеченні прозорості й публічності навчальної та фінансової інформації;

– створенні дієвої системи антикорупційного правосуддя [4].

До питань академічної доброчесності, окрім хабарництва та корупційних порушень слід також віднести проблему плагіату.

Плагіат – це привласнення авторства на чужий винахід, або використання твору певного автора, без посилання на нього.

Академічний плагіат є окремим видом плагіату. Згідно з частиною 4 статті 42 Закону України «Про освіту» академічним плагіатом слід вважати: оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства [2]. Також, до різновидів плагіату слід віднести: самоплагіат, фальсифікацію, списування, тощо. Головною ознакою академічного плагіату слід вважати його функціонування в науково-освітній сфері.

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

Фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.

Списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання [2].

В українському законодавстві плагіат вважається одним з проявів порушення авторського права. Таким чином, захист авторського права та інтелектуальної власності гарантується статтями 41 та 54 Конституції України, Законом України «Про авторське право та суміжні права», статтями 433–456 «Цивільного кодексу України» (ЦКУ), статтею 176 «Кримінального

кодексу України» (ККУ) [5]. Значної уваги академічному приділено також у Законі України «Про освіту».

Протягом останнього часу продовжується активна робота над створенням Національного репозитарію академічних текстів.

Репозитарієм називають певний електронний архів, що призначений для довготривалого зберігання, накопичення та забезпечення тривалого, надійного відкритого доступу до результатів праці. Може включати такі матеріали, як: наукові статті, автореферати, матеріали конференцій, дисертації, тощо. Саме тому, репозитарій має стати ефективним інструментом для виявлення плагіату, проте, дуже корисним у використанні науковців для обміну інформацією.

Задля забезпечення та дотримання у вищих навчальних закладах академічної доброчесності розробляється Кодекс академічної доброчесності, в якому, зі свого боку, прописуються всі необхідні для дотримання норми.

Кожен студент та співробітник вищого навчального закладу повинен бути ознайомлений із загальними положеннями кодексу та дотримуватися їх.

Обираючи дану тему ми мали на меті розкрити зміст поняття реформування вищої освіти. Для більш поглибленого вивчення обраної теми ми зупинилися на таких реформах, як: академічна доброчесність у проявах корупції, хабарництва та плагіату.

Реформування вищої освіти – це процес значних змін в освітньому процесі, які спрямовані на підвищення якості рівня знань, розробку нових методик викладання та впровадження інноваційних технологій в сучасному освітньому просторі.

Процес реформування вищої освіти, загалом, є дуже довготривалим і багатоаспектним, і вимагає великої кількості часу та роботи, одночасно, як з боку адміністрації вищого навчального закладу, викладачів, а також студентів.

Щодо реформування освіти у сфері академічної доброчесності, щодо плагіату, сьогодні, на наш погляд, здійснена досить значна робота. Впроваджена та закріплена на законодавчому рівні перевірка наукових робіт та публікацій програмами, які розпізнають наявність плагіату в тексті, триває робота над створенням Національного репозитарію академічних текстів.

Щодо ліквідації в вищих навчальних закладах хабарництва та корупції, також проводиться значна робота, зазначені міри покарання за факт пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди службовим особам. Результатом цієї роботи, з часом, повинне стати справедливе та якісне оцінювання рівня знань студентів.

Контролювати питання щодо академічної доброчесності допомагає Кодекс академічної доброчесності, з положеннями якого повинен бути ознайомлений кожен студент та викладач, для одержання інформації щодо власних прав та обов'язків як структурного елементу вищого навчального закладу.

Висновок. Отже, підбиваючи підсумки варто зауважити, що процес реформування освіти невинно продовжується, адже для нормального функціонування закладів необхідні нововведення. Однак, цей процес йде доволі повільно і він є неможливим, без втручання в нього відповідних органів та уповноважених осіб. Тому, для покращення стану рівня освіти, необхідно докласти багато зусиль, загалом, як державі, на національному рівні, так і з боку адміністрацій, викладачів і студентів на локальних рівнях. Окрім великої кількості нововведень, правил і норм, для реформування освіти необхідні вагомі матеріальні внески у розвиток закладів науки, задля оснащення приміщень усім необхідним, наявність належних умов праці та навчання, наявність висококваліфікованих спеціалістів, підготовка про-

фесійних фахівців, тощо. На наш погляд це вимагає великих зусиль, тривалого часу та кропіткої роботи.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141
2. Про освіту : Закон України. Прийнятий Верховною Радою України України 05 вересня 2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39 ст. 380
3. Про вищу освіту : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38
4. Чумак О.В. Забезпечення академічної доброчесності в закладах вищої освіти з метою недопущення проявів корупції. *Реформа освіти в Україні інформаційно-аналітичне забезпечення*. 2017. С. 70–72.
5. Нагорна І.В. Правові аспекти запобігання плагіату у вищій освіті. *Реформа освіти в Україні інформаційно-аналітичне забезпечення*. 2017. С. 73–76
6. Білоцерківська Н. Г. Реформування вищої освіти в Україні: правові аспекти. *Форум права*. 2014. № 4. С. 13–17.
7. Кримінальний кодекс України : Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001. № 25-26. Ст. 131.
8. Про Запобігання корупції : Закон України. *Відомості Верховної Ради*, 2014, № 49.

Metil A. Reformation of industry of education is in relation to prevention of displays of plagiarism and corruption in higher educational establishments of Ukraine

Summary. The article is devoted to research of the problem of academic integrity. In the work, the academic integrity of the concept is given. Its constituent elements such as: plagiarism and corruption are determined. The general characteristic of each element of this phenomenon is given. The following types of plagiarism are considered: self-plagiarism, falsification, and also writing. The description of the notion repository is given. The existing penalties for committing a crime in the field of academic integrity of higher education are determined. The basic normative acts of regulating relations in the field of academic integrity are indicated, and as a separate source of regulation of relations in the field of academic integrity, the "Code of academic integrity", which serves as the regulator of relations in higher educational institutions, is individually determined. In addition to possible sources, measures aimed at preventing the proliferation and elimination of problems related to academic integrity, as well as: problems with corruption, as well as plagiarism problems in higher educational establishments, are also mentioned and recommended. It is noted that the process of reforming education is impossible without the intervention of representatives of state bodies, as well as the administration of higher educational institutions, teachers and students. Through practical analysis of this problem, it has been determined that in order to achieve significant progress on the issue of academic integrity, substantial material contributions to the development of higher educational institutions are necessary, in order to equip them with everything necessary and to ensure proper conditions for work and study. Particular emphasis in the work has been obtained on penalties for individual violations of the conditions of academic integrity, namely: for corruption, for all the violations specified in the law, bribery, various types of plagiarism.

Key words: academic integrity, plagiarism, self-plagiarism, writing, falsification, repository, bribe, corruption, code of academic integrity.